

Ne féljete!

2010. szeptember 23.

Jog szerint az igazságszolgáltatás mondhat ki végszót arról, hogy a volt politikai rendőrség irattárát vizsgáló országos testület által mostanában megnevezett személyek valóban a hírhedt szeku segítői voltak-e, vagy sem. Morális szempontból azonban elsősorban Isten és – amennyiben egyáltalán ember pálcát törhet ember feje felett – földi halandó társai előtt kell(ene) elszámolnia annak, akiről felmerül a gyanú, hogy együttműködött a Szekuritátéval.

Az 1989 előtt még igen fiatal, illetve meg sem született, tehát a korról mit sem sejtő nemzedéknek, de talán magunknak sem árt újfent elmondani, hogy akkor nem úgy volt, mint ma. Mert akkor még titokban sem lehetett egyetlen darabka nemzetiszínszalagot őrizni, vagy egy-egy politikai viccet erre meg nem felelő helyen és emberek előtt elsűtni, de a kormányt és az ország elnökét sem lehetett az imént említett körülmények között bírálni; és például Nyíró József köteteit, vagy mondjuk régebbi magyar történelemkönyveket sem volt ajánlatos a polc első sorába rakni – mert ha minderről tudomást szerzett a szeku...

És mondjuk akkoriban egy orvostanhallgató is alaposa(bba)n meggondolta, hogy ha egyszer

felvételi vizsga útján bejutott az egyetemre, elküldi-e az anyjába a szekust, hogy további tanulmányaitól örökre búcsút vegyen, vagy vállalja azt a fajta lavírozást, amelyet ilyen vagy olyan mértékben, szinten és módon, de mindenkinek vállalnia kellett. Mert olyan volt az a rendszer. Hogy ki szekusnak, ki párttitkárnak, ki szüleinek, ki gyermekeinek, ki tanárának, ki tanítványának, egyszóval ember embernek, de még önmagának is: hazudott. Legalább most, bő húsz esztendővel 1989 decembere után legyünk őszinték: mindenki kussolt, mert ahol zsarnokság volt, ott zsarnokság volt – és aki a hálón fennakadt...

Saját udvarunkon seperve: Márton Áron püspököt és a volt politikai foglyok derékhadát leszámítva nem tudok olyan magyart, aki a kommunizmus rettenetes évtizedeiben egyenes gerinccel s szóval élt volna. Úgyhogy csínján a szavakkal, és főleg az ítéletekkel. De bő húsz esztendővel 1989 decembere után a gyanúba keverték legalább most az egyszer legyenek őszinték. Legalább most ne féljenek. Legalább most álljanak elő. Mert a bűnök alól igazi feloldozást amúgy sem a törvényszék, sem ember, hanem egyedül a jóisten adha
Szerző(k): Benkő Levente

*

Fórum:

Lőrincz György: Ne féljete! – válasz Benkő Leventének

2010. október 01.

Azzal kell kezdenem, hogy napokig vártam, megválaszolja-e valaki nálam illetékesebb Benkő Leventének a Krónika szeptember 23-i számában megjelent, Ne féljete! című vezércikkét. Tulajdonképpen nem is én figyeltem fel rá, Kedei Mózes székelyudvarhelyi esperes szólított meg azzal, hogy „te láttad a Benkő Levente cikkét? Nem?” S miután elolvastam: „No, mit szólsz hozzá? Lehet így írni? Szabad így összemosni a dolgokat?”

Azzal kell folytatnom, hogy ismerem és tisztetem Benkő Leventét, sőt a szociográfiai riportjai s más írásai is kivételes örömet jelentettek, jelentenek számomra. Amiért most viszont tollat „ragadtam”, az a Ne féljete! című cikkének az okfejtése. Meg kell mondanom, a végső következtetést – ne féljete, álljatok elő, „tisztelt” besúgók, legalább most, az utolsó órákban, húsz évvel a rendszerváltás után – elfogadom.

Azt is mondhatom: egyértelmű, tisztességes, hogy ne mondjam, briliáns következtetés. Sőt találkozok nemcsak az én, de a társadalom elvárásaival is. Szerényen megtoldom még azzal is, hogy már kilencvenben elő kellett volna állniuk. Mondjuk mielőtt beléptek volna az RMDSZ-be. Isten ments, mielőtt parlamenti képviselőkké lettek volna. Ezek, azok. Még azt is vallom, talán sokkal tisztább, átláthatóbb lenne, lehetne az életünk! Mert ismertem olyant is, aki rögtön

kilencven elején nyilvánosan beismerte, hogy „áldozatként” besúgott.

És ezt, „áldozatként” nem lehet megkérdőjelezni szerintem se. Mindenki ilyen vagy olyan úton áldozat volt, még aki besúgott is. Akik viszont húsz éven át lapultak, hallgattak, azok szerintem nem mindannyian voltak áldozatok, ahogy most utólag beállítják. Sőt! Ismertem olyant is, aki éppen attól volt fölényes, magabiztos, lekezelő modorú nyolcvankilenc előtt, mert besúgott.

Viszont ismertem olyanokat is, akik inkább öngyilkosok lettek, semmint besúgjanak. Csak az én baráti és ismeretségi körömből is: Ferencz Csaba geológus mérnök és Salamon Árpád magyartanár. Isten nyugtassa, ne feledkezzünk meg róluk soha! Ismertem olyant is, aki elzüllött, vagy elváltan nyomorúságban tengődött, s a beszerzés megtagadásáért lett olyan, amilyen. Persze ezt nem lehetett elvárni senkitől. És kedves Levente, ismertem több száz embert, akik egyáltalán be sem jutottak az egyetemre, nem kellett rettegniük, hogyha nem dolgoznak együtt, kiteszik az egyetemről. Én is egy vagyok ezek közül. És el kell mondanom azt is, hogy az Amíg csak él az ember című szociográfiai riportkötetem sem az Előre vezércikkeinek a gyűjteménye volt. Enyhén szólva.

Bár azzal egyetértek, hogy egy „darabka nemzetiszínű szalag miatt” is elvitték az embert. Édesanyám és édesapám pontosan az említett kötet megjelenése után égette el az addig rejtegetett magyar zászlót, ahogy megtudtam, nyolcvankilenc után. Viszont én azért, hogy azt írjam, amit – bár három-négyszer is elmehettem volna a Ștefan Gheorghiu, csak Gellérd Lajos, a Brassói Lapok főszerkesztője kétszer hívott, nem mentem el. Kicsi fizetésért gyárban dolgoztam, éppen ezért kicsi a nyugdíjam is, hatra jártam, és kettőig dolgoztam.

S nem rejtett vagy takart munkahely volt, amit végeztem, hanem tisztességes munka. És volt még legalább másfél millió magyar, akinek az élete hasonló volt az enyémhez. Tehát azok nevében, akik meghaltak, elzülltek, de a hozzám hasonlóak nevében is, akik nem jutottak be az egyetemre, kikérem, hogy összemosssanak azokkal, akik így vagy úgy besúgtak, s a hatalom fészekmelegében élték az életüket különböző előnyökhöz jutva – mert ilyen oldala is volt a besúgásnak –, és mi, a többiek, féltünk, rettegtünk. És nekem például, miközben az ország kilencven százaléka ingyenlakást kapott, a lakást is meg kellett vennem.

Végezetül el kell mondanom, öt elbeszélést s egy regényt (Besúgó voltam, szívem) írtam a besúgásról. A kritikák többnyire elismerőek voltak, viszont Márkus Béla a Kortársban például azért marasztalt el a következő felvezetés mellett, hogy (fejből idézem): „a legtöbbet ígérő regény L. Gy. regénye lehetett volna, de nem lett”, majd felsorolt még néhány nálamnál kitűnőbb szerzőt. És számon kérte a katarzis hiányát a regényből.

Először már-már majdnem igazat adtam, aztán rádöbbsentem, a regényt úgy kellett megírni, ahogy megírtam. Mert kérdelem én, az elmúlt húsz évben hány nyilvános beismerés vagy gyónás volt? Hányan jutottak el a romániai magyar társadalomban a katarziséig? Kérdelem én nyilvánosság nélkül – lehet-e katarzis vagy csak mismásolás, ahogy a regényem főhőse is tette? Vállalta valaki, hogy besúgó volt? Csak így, ilyen egyszerűen s szépen. Ahogy a csillag megy az égen... Volt valaki, aki eljutott a „katarziséig”? Talán néhányan, köztük Szilágyi Domokos juthatott el a „katarziséig”, aminek az is lett a következménye, ami! Isten nyugtassa! És nyolcvankilenc előtt! Igen! Kitűnő monodráma lehetne a sorsa. Viszont másokról nem nagyon

tudunk. Ahogy nem tudtak azokról sem, akik húsz év alatt nem jutottak el bár, ha nem is tovább – a lapulásig.

Egy csendes gyónásig. A barátainak. Mert akiket behívtak, engem is, elmondtuk még akkor, rögtön egymásnak. Tudtunk egymásról. És így tovább, és így tovább. Arról már nem is beszélek, hogy nyolcvankilenc után, talán az erdélyi írók közül egyedül az én fiam került egyetem után Topraiszára. El is ment az országból. És nyolcvankilenc előtt is csak egyetlen esetről tudok: Pusztai János fia volt katona a büntető századosok közt. És ezért nem lehet elfogadni azt, hogy: „Legalább most, bő húsz esztendővel 1989 decembere után legyünk őszinték: mindenki kussolt, mert ahol zsarnokság van, ott zsarnokság volt, és aki a hálón fennakadt...” És újra idézek: „csínján a szavakkal, és főleg az ítéletekkel”. Ezt mondom tisztelettel, szerényen én is. Ezenkívül valóban vallom és hiszem, hogy a besúgók legtöbbje áldozat volt, de nem árt árnyalni a dolgokat.

Szerző: Lőrincz György, székelyudvarhelyi író

*

Tulajdonképpen ugyanarról beszélünk - válasz Lőrincz Györgynek

2010. október 01.

Nagyon ritkán olvasom újra cikkeimet. Lőrincz Györgynek, illetve ahogyan erdélyi tollforgató berkekben ismerjük és tiszteljük: Gyurkának a szeptember 23-i, Ne féljetek! című vezércikkemre írt reagálása viszont arra késztetett, hogy eltérjek e szokásomtól.

Szóvá tett írásomat háromszor is újraolvastam, de sehol nem találtam benne olyasfajta utalást, amely összemosná a meghurcoltakat, vagyis a Szekuritáté zaklatása, illetőleg a véget nem érő önmarcangolás elől halálba vagy alkoholba menekülőket, a Szekunak köszönhetően vagy más okok miatt az egyetemre be nem jutókat (netán egymással, de főleg) „azokkal, akik így vagy úgy besúgtak”.

Hanem épp ellenkezőleg, arra próbáltam felhívni a figyelmet – miként utal rá a „csínján a szavakkal, és főleg az ítéletekkel” megfogalmazásom is –, hogy ne hamarkodjunk el billogot ütni és pálcát törni azok feje felett, akikről felmerült a gyanú, hogy a Szeku segítői voltak; s hogy próbáljuk egy kicsit megérteni azokat a rettenetes időket.

És amikor bárkiről elterjed a hír vagy a gyanú, hogy a Szekuritáténak nevezett terrorgépezetnek az adott kényszerhelyzet(ek)ből eredően használható vagy jelentéktelen információkat adott, előbb ki-ki gondolja végig: ott, akkor, abban a helyzetben ő mit tett volna? Ezért (is) fogalmaztam úgy, hogy „Márton Áron püspököt és a volt politikai foglyok derékhadát leszámítva nem tudok olyan magyart, aki a kommunizmus rettenetes évtizedeiben egyenes gerinccel s

szóval élt volna”. Mert számomra ők a mérce. Mert számomra például Puskás Attila a mérce még akkor is, ha határozott, már-már kikezddhetetlen véleményét olykor magam is árnyalni tudnám.

Például azzal, hogy bár felmenteni nincs jogom, meg tudom érteni azt a Vajna Imrét, akit mi otthon, Baróton egyszerűen csak Vajna dokinak vagy Iminek szólítottunk, és aki valóban szabad szájú volt; tőle egy, a helyi néptanács vezető elvtársaihoz intézett, s e lap hasábjain mindenképpen kipontozandó (szóbeli) üzenet olyan volt, mint nekünk a „Jó napot”. Csakhogy egyszer, még mielőtt kiváló szemorvos lett volna, az egyetemen, nem magunkfajta emberek előtt csúszott ki a száján, ami kicsúszott...

Kedves Lőrincz Gyurka, jogod van visszautasítani azt a megfogalmazásomat is, miszerint „Legalább most, bő húsz esztendővel 1989 decembere után legyünk őszinték: mindenki kussolt, mert ahol zsarnokság volt, ott zsarnokság volt – és aki a hálón fennakadt...” De hát miért? Hát nem kussoltunk? Nem féltünk? Nem lavíroztunk? Nem beszéltünk virágnyelven? Nem óvakodtunk? Olykor nem a puszta tekintetekkel jeleztük egymásnak, hogy: vigyázz?

A szüleink nem azzal engedtek iskolába, hogy ott aztán erről csend legyen? Netán arra biztattak, hogy állampolgári nevelés órán megkérdezzük a tanárnőt: miért vették el a nagyszüleink földjeit, jószágát? Nem a tökéletes bizalmatlanság és hazugság rendszerében éltünk mindannyian úgy, hogy például – egy az egyben vagy informátora révén – szekus még szekust is megfigyelt? Nem abban a korban, de inkább kórban éltünk, amelyet Illyés Gyula Egy mondat a zsarnokságról című, szerintem felülmúlhatatlan remekében oly tökéletesen megrajzolt?

Én azt mondom, s ezt ne szépítsük: de igen.

Szerző(k): Benkő Levente